

odštejemo Hrvaško in nekaj nekdanjih sovjetskih republik je med tedanjimi "pravimi" državami na prvem mestu Islandija – to smo žal kar prepogosto prezrli – in seveda Nemčija, ki je najbolj zaslužna za naše priznanje, saj je zanj tvegala celo spor s Francijo in hud konflikt v tedaj nastajajoči "maastrichtski" Evropi. Sledila sta Vatikan in Avstrija, po drugi strani pa si je npr. Italija vzela čas in je odločitev Evropske skupnosti z dne 15. januarja potrdila šele naslednji dan. Sprenevedavost italijanske diplomacije v času boja za neodvisnost in mednarodno priznanje pa je popravil italijanski predsednik Francesco Cossiga, ki je kot prvi tuji državnik obiskal Slovenijo in predsedniku Milanu Kučanu osebno izročil dekret o priznanju s strani italijanske vlade.

Iz opomb k posameznim dokumentom o tem, kje so, je videti, da jih je avtor večinoma izbral iz arhiva predsednika Republike Slovenije, ministrstva za zunanje zadeve in arhiva Državnega zbora Republike Slovenije ter še niso bili predani osrednjemu slovenskemu arhivu, to pa pomeni, da so zaenkrat dostopni le pod posebnimi pogoji in je zato objava še posebej pomembna za strokovno in širšo javnost. Posamezna tematska poglavja avtor uvaja z uvodnimi študijami, ki temeljijo na njegovih doma in v tujini objavljenih knjigah in člankih, zlasti na monografiji, ter olajšujejo uporabo dokumentov. Temu sta namenjeni tudi objavi kronologije pomembnejših dogodkov in relevantne literature v prilogah.

V uvodu je avtor izrazil pričakovanje, da bo bralec iz izbranega gradiva začutil "duh časa" vznemirljivih, protislovnih in s spremembami nabitih osemdesetih let in začetka devetdesetih let. Ta cilj je vsekakor dosegel in s tremi knjigami dela Viri o demokratizaciji in osamosvojitvi Slovenije, ki je največje delo o naši najnovejši zgodovini, smo dobili nov pomemben prispevek k osvetlitvi procesa demokratizacije in poti do udejanjenja slovenske državne samostojnosti. Za to zaslužijo vse priznanje avtor prof. dr. Božo Repe in Arhivsko društvo Slovenije oziroma uredništvo zbirke Viri z glavnim urednikom prof. dr. Francetom Dolinarjem.

Miroslav Stiplovšek

Milica Trebše Štolfa, Slovensko-kanadsko društvo / Slovenian Canadian Association Edmonton, Alberta, Canada 1964–2004, Ljubljana – Edmonton 2004, 199 strani.

Kot smo že navajeni, je izpod peresa mag. Milice Trebše Štolfa, dolgoletne raziskovalke slovenskega izseljenstva, prišla še ena iz palete monografskih knjig; izjemna knjiga o delovanju slovenskega društva v Kanadi, izdana v počastitev štiridesetletnice delovanja Slovensko-kanadskega društva iz Edmontona v Alberti.

Tako kot povsod po svetu so tudi v tem delu velikanske Kanade tam živeči Slovenci začutili potrebo po druženju s svojimi rojaki, ohranjanju spomina na domovino, slovenski jezik, kulturo, tradicijo. Zato so junija 1964 sklicali ustanovni občni zbor in tako že štirideset let negujejo prelepo slovensko tradicijo. Kako uspešni so pri tem, zgovorno priča prispevek gospoda McIntyrja, v katerem je med drugim zapisal: "Ugotovil sem, da se redno srečujejo na lepi slovenski pristavi v Edmontonu in da je tam ob vsaki priložnosti, ko se srečajo, veliko dobre hrane, pijače in veliko prijetnih ljudi" (str. 165).

Čestitke ob jubileju in knjigi na pot so izrazili predsednik Republike Slovenije, predsednik vlade Kanade, predsednik province Alberta, predsednik Komisije DZ za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu, direktorica Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, državni sekretar z Ministrstva RS za kulturo in nekdanji minister za kulturo province Alberta.

Od prvih korakov društva do danes nas knjiga vodi skozi devet poglavij, in to v dveh jezikih (slovensčini in angleščini) in na 199 straneh. Z izjemno zavzetostjo in čutom za svojo dediščino so člani društva zbirali gradivo in soustvarjali pričujočo knjigo. Zaradi poplave, ki je uničila tudi arhivsko gradivo, je delovanje društva v prvih letih obstoja poznano le iz kronološkega poročila, nastalega na podlagi gradiva pred uničenjem. Kronološki pregled kulturnih in družabnih dogodkov, športnih in rekreativnih ter drugih dejavnosti daje odličen vpogled v del zgodovine slovenskega izseljenstva. Tudi v Edmontonu so zelo hitro ugotovili, da resničnega sodelovanja in druženja ne bo brez lastnega doma, ki bi jih povezoval. Tako je nastal Slovenski dom na pristavi, kjer so se Slovenci počutili domače in na svojem. Zaživel so družabna srečanja, plesi, pikniki, zapeli so zbori. Glede na to, da je skrb za kulturno dediščino in jezik resno delo, so organizirali tudi slovensko šolo. Zaradi velikega zanimanja za pouk le-ta ni bil namenjen zgolj otrokom, temveč tudi odraslim članom društva. Posebej je treba pohvaliti povezovanje z institucijami zunaj društva, odprtost društva pri navezovanju stikov in željo članstva po sodelovanju. Za zgodovino slovenskega izseljenstva so dragoceni tudi seznam vseh predsednikov in članov društva, sezname društvenih odborov ter zapisani spomini članov. Neprecenljivo vrednost knjige pa predstavljajo številne odlično dokumentirane fotografije.

Avtorica knjige, ki že skoraj dvajset let neutrudno vceplja pomembnost ohranjanja kulturne dediščine Slovincem po svetu, je tudi tokrat upravičeno postavila na prvo mesto zbiranje in varovanje arhivskega gradiva. To pa je temelj za ohranjanje in raziskovanje naše skupne preteklosti in sedanjosti.

Z velikim veseljem ugotavljam, da je zavest o pomenu arhivskega gradiva med izseljenci na zelo visoki ravni in da vedo, da je njihovo delovanje del slovenske zgodovine.

Za širše poznavanje naše zgodovine pa bi morala ta knjiga dobiti zaslužno mesto znotraj strokovne literature.

Nada Čibej